

Συνέντευξη Αιτωλίας και Ακαρνανίας Δαμασκηνού για την Έξοδο του Μεσολογγίου

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Αιτωλίας και Ακαρνανίας

Συνέντευξη στην ιστοσελίδα Agriniodaily.gr και στον δημοσιογράφο Σωκράτη Τσόμπο παραχώρησε ο [Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Αιτωλίας και Ακαρνανίας κ. Δαμασκηνός](#), με αφορμή την επέτειο της συμπλήρωσεως 200 ετών από την ηρωική [Έξοδο του Μεσολογγίου](#).

Ο Σεβασμιώτατος καταθέτει μια βαθιά θεολογική και ποιμαντική ανάγνωση της Εξόδου, φωτίζοντας το πνευματικό της μήνυμα για τη σύγχρονη κοινωνία. Μιλά για την ελευθερία ως ευθύνη, για την πίστη ως δύναμη ενότητας και για τη μνήμη ως πρόσκληση μεταμόρφωσης, απευθύνοντας ένα επίκαιρο κάλεσμα εγρήγορσης προς όλους και ιδίως προς τη νέα γενιά.

Τόνισε επίσης ότι η Έξοδος του Μεσολογγίου ανήκει μόνο στις σελίδες της ιστορίας, αλλά στη ζωντανή συνείδηση του Γένους. Είναι μια στιγμή όπου ο ανθρώπινος πόνος συναντά την πίστη, η δοκιμασία μεταμορφώνεται σε μαρτυρία και ο θάνατος σε σπόρο ζωής. Στο πρόσωπο των πολιορκημένων Μεσολογγιτών καθρεφτίζεται η δύναμη μιας ελευθερίας που δεν υποτάσσεται, γιατί πηγάζει από την πίστη και την αξιοπρέπεια.

- **Σεβασμιώτατε, ποιό είναι για εσάς το βαθύτερο πνευματικό μήνυμα της Εξόδου του Μεσολογγίου;**

Η Έξοδος του Μεσολογγίου αποτελεί ένα μυστήριο ελευθερίας και αυταπάρνησης που υπερβαίνει τα όρια της ιστορίας και εισέρχεται στον χώρο της θεολογίας. Δεν πρόκειται απλώς για ένα γεγονός ηρωισμού, αλλά για μια συλλογική ομολογία πίστεως. Οι πολιορκημένοι Μεσολογγίτες, στερημένοι από τα στοιχειώδη, πεινασμένοι, εξαντλημένοι και περικυκλωμένοι από τον θάνατο, δεν απελπίστηκαν ούτε αρνήθηκαν την ταυτότητά τους. Παρέμειναν ελεύθεροι εσωτερικά, ακόμη κι όταν όλα γύρω τους μαρτυρούσαν υποταγή.

Το βαθύτερο πνευματικό μήνυμα είναι ότι ο άνθρωπος δεν σώζεται με τη διατήρηση της βιολογικής ζωής, αλλά με τη διαφύλαξη της ψυχής του. Η Έξοδος είναι κραυγή ότι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, όταν στηρίζεται στην πίστη στον Θεό, μπορεί να μεταμορφώσει ακόμη και τον θάνατο σε μαρτυρία ζωής. Είναι μια πράξη εσχατολογικής ελπίδας, όπου ο άνθρωπος προτιμά να πεθάνει όρθιος παρά να ζήσει γονατιστός.

- **Πώς μπορεί να υποστηριχθεί θεολογικά η άποψη ότι η Έξοδος δεν ήταν ήττα αλλά Ανάσταση;**

Η Εκκλησία ερμηνεύει την ιστορία με τα κριτήρια του Σταυρού και της Ανάστασης. Αυτό που φαίνεται ήττα στα μάτια του κόσμου, συχνά αποτελεί νίκη στο σχέδιο του Θεού. Η Έξοδος του Μεσολογγίου είναι μία τέτοια περίπτωση. Αν και στρατιωτικά η πόλη έπεσε, πνευματικά ανυψώθηκε. Οι Μεσολογγίτες δεν ηττήθηκαν, διότι δεν παραδόθηκαν. Δεν λύγισαν την πίστη τους ούτε απώλεσαν την ελευθερία της συνείδησής τους.

Η θυσία τους λειτούργησε αναστάσιμα για το Έθνος. Όπως ο κόκκος του σίτου, «ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει», έτσι και το Μεσολόγγι, διά της θυσίας του, καρποφόρησε ελευθερία. Η Ανάσταση δεν είναι αποφυγή του θανάτου, αλλά νίκη επάνω του. Και αυτήν ακριβώς τη νίκη κατέκτησαν οι Μεσολογγίτες.

- **Τί διδάγματα πίστης, ενότητας και αυτοθυσίας αντλεί η σύγχρονη**

κοινωνία;

Η σύγχρονη κοινωνία, βυθισμένη στον ατομισμό και την αυτάρκεια, έχει ανάγκη όσο ποτέ το μήνυμα της ενότητας. Στο Μεσολόγγι δεν υπήρχαν παρατάξεις, προσωπικές φιλοδοξίες ή διακρίσεις. Υπήρχε μόνο κοινή μοίρα και κοινός αγώνας. Η πίστη δεν ήταν ιδιωτική υπόθεση, αλλά δύναμη συνοχής και ελπίδας.

Η Έξοδος μας διδάσκει ότι χωρίς θυσία δεν υπάρχει αληθινή αγάπη και χωρίς ενότητα δεν υπάρχει μέλλον. Μας καλεί να επανεξετάσουμε τις προτεραιότητές μας και να θέσουμε ξανά τον άνθρωπο, την πατρίδα και τον Θεό στο κέντρο της ζωής μας.

- **Πώς μπορούν οι νέες γενιές να εμπνευστούν ουσιαστικά από τη θυσία των Μεσολογγιτών;**

Οι νέοι άνθρωποι διψούν για νόημα. Η Έξοδος μπορεί να τους δείξει ότι η ζωή δεν μετριέται μόνο με επιτυχίες, αλλά με αλήθεια και συνέπεια. Οι Μεσολογγίτες δεν διάλεξαν τον εύκολο δρόμο, αλλά τον αληθινό. Αυτό είναι το μεγάλο μάθημα για τους νέους: ότι αξίζει να αγωνίζεσαι για αξίες που δεν εξαγοράζονται.

Η έμπνευση έρχεται όταν η ιστορία συνδέεται με τη σημερινή πραγματικότητα: με τον αγώνα για δικαιοσύνη, για καθαρότητα ψυχής, για υπευθυνότητα και προσφορά. Έτσι η θυσία παύει να είναι παρελθόν και γίνεται πυξίδα ζωής.

- **Ποιός είναι ο κύριος στόχος των επετειακών εκδηλώσεων για τα 200 χρόνια από την Έξοδο;**

Ο στόχος δεν είναι ο εορταστικός εντυπωσιασμός, αλλά η μνήμη που μεταμορφώνει. Οι επετειακές εκδηλώσεις καλούνται να λειτουργήσουν ως πνευματικό προσκύνημα, ως ευκαιρία εσωτερικής περισυλλογής και αναστοχασμού. Να μην μείνουμε στην επιφάνεια της ιστορίας, αλλά να αγγίξουμε το ήθος που γέννησε την Έξοδο.

- **Πώς η πνευματική διάσταση συνδυάζεται με το καλλιτεχνικό πρόγραμμα «Έξοδος στο Φως»;**

Η τέχνη, όταν είναι αυθεντική, γίνεται γέφυρα μεταξύ ιστορίας και ψυχής. Το πρόγραμμα «Έξοδος στο Φως» δεν αφηγείται απλώς γεγονότα, αλλά μεταφέρει βιώματα. Το φως εδώ δεν είναι μόνο αισθητικό στοιχείο, αλλά σύμβολο Ανάστασης, ελπίδας και υπέρβασης του σκότους.

• **Τί σημαίνει για τους πιστούς η προσκύνηση της θαυματουργού Ιεράς Εικόνας Παναγίας «Άξιον Ἐστί»;**

Η προσκύνηση της Παναγίας «Άξιον Ἐστί» έχει βαθύ και πολυεπίπεδο πνευματικό νόημα, το οποίο αγγίζει την καρδιά της ορθόδοξης πίστης και της εκκλησιαστικής εμπειρίας. Δεν πρόκειται απλώς για μια ευλαβική πράξη τιμής προς ένα ιερό κειμήλιο, αλλά για μια ζωντανή συνάντηση του πιστού με τη μητρική παρουσία της Θεοτόκου μέσα στην ιστορία και τη ζωή της Εκκλησίας.

Κατ' αρχάς, η ίδια η ονομασία «Άξιον Ἐστί» παραπέμπει στην αλήθεια ότι η Παναγία είναι πράγματι άξια τιμής «ὡς ἀληθῶς», διότι έγινε το σκεύος της Ενανθρωπήσεως του Υιού και Λόγου του Θεού. Η θαυματουργική προέλευση της εικόνας, συνδεδεμένη με τη θεία αποκάλυψη του γνωστού ύμνου στο Άγιον Όρος, υπενθυμίζει ότι η τιμή προς την Παναγία δεν είναι ανθρώπινη επινόηση, αλλά θεολογικά θεμελιωμένη εμπειρία της Εκκλησίας. Προσκυνώντας την εικόνα, ο πιστός δεν σταματά στο υλικό ξύλο και τα χρώματα, αλλά ανυψώνεται προς το πρόσωπο της Θεοτόκου και, διά αυτής, προς τον ίδιο τον Χριστό.

Πνευματικά, η προσκύνηση της Παναγίας «Άξιον Ἐστί» είναι πράξη ταπεινώσεως και εμπιστοσύνης. Ο πιστός προσέρχεται με τις πληγές, τους φόβους, τις αγωνίες και τις ελπίδες του, γνωρίζοντας ότι η Παναγία είναι η «Μήτηρ τοῦ ἐλέους», η μεσίτρια που κατανοεί τον ανθρώπινο πόνο, διότι η ίδια έζησε τον πόνο μέχρι το βάθος του Σταυρού. Μπροστά στην εικόνα της, ο άνθρωπος μαθαίνει να σιωπά, να προσεύχεται και να παραδίδει τον εαυτό του στο θέλημα του Θεού.

Ιδιαίτερα σε περιόδους δοκιμασίας -προσωπικής ή συλλογικής- η προσκύνηση της Παναγίας αποκτά χαρακτήρα παρηγορίας και ελπίδας. Η Θεοτόκος προβάλλει ως η ζωντανή απόδειξη ότι ο Θεός δεν εγκαταλείπει τον κόσμο, αλλά εισέρχεται στην ιστορία για να τη θεραπεύσει. Όπως στάθηκε Μητέρα κάτω από τον Σταυρό, έτσι στέκεται και σήμερα δίπλα σε κάθε άνθρωπο που αγωνίζεται, υποφέρει ή αναζητά νόημα.

Παράλληλα, η προσκύνηση της Παναγίας «Άξιον Ἐστί» λειτουργεί παιδαγωγικά για τον πιστό. Υπενθυμίζει ότι ο δρόμος της σωτηρίας περνά μέσα από την υπακοή, την καθαρότητα της καρδιάς και την απόλυτη εμπιστοσύνη στον Θεό. Η Παναγία δεν επιβάλλεται, αλλά διακονεί· δεν προβάλλει τον εαυτό της, αλλά οδηγεί πάντοτε στον Χριστό. Έτσι, η τιμή προς εκείνη γίνεται κάλεσμα μίμησης του ήθους της.

Τέλος, σε εκκλησιαστικό και εθνικό επίπεδο, η παρουσία και η προσκύνηση της εικόνας «Άξιον Ἐστί» υπενθυμίζει την αδιάρρηκτη σχέση της πίστης με την ιστορική πορεία του Γένους. Η Παναγία αναγνωρίζεται ως προστάτιδα και σκέπη

του λαού, ως πηγή ενότητας και πνευματικής αντοχής. Η προσκύνηση δεν είναι πράξη νοσταλγίας, αλλά ανανέωση της ελπίδας ότι, με τη μεσιτεία της Θεοτόκου, ο άνθρωπος και ο λαός μπορούν να βαδίζουν με πίστη, υπομονή και φως μέσα στις προκλήσεις κάθε εποχής

• **Σήμερα δεν απαιτείται να θυσιάσουμε τη ζωή μας όπως οι ήρωες του Μεσολογγίου. Ποιες είναι οι σύγχρονες «μάχες» πίστεως και αγάπης;**

Οι σύγχρονες μορφές πίστεως και αγώνα δεν έχουν, στις περισσότερες περιπτώσεις, τη δραματική εξωτερική μορφή που γνωρίζουμε από τους μάρτυρες της πίστεως ή τους ήρωες της ιστορίας. Είναι όμως εξίσου απαιτητικές, διότι εκτυλίσσονται μέσα στη διάρκεια της καθημερινής ζωής και απαιτούν σταθερότητα, υπομονή και πνευματική εγρήγορση. Πρόκειται για ένα «λευκό μαρτύριο», αθόρυβο αλλά βαθύ, που δοκιμάζει την ποιότητα της πίστης και της αγάπης του ανθρώπου.

Πρώτη και θεμελιώδης μορφή σύγχρονου μαρτυρίου είναι ο αγώνας για τη διαφύλαξη της αλήθειας και της συνείδησης. Σε έναν κόσμο όπου η αλήθεια συχνά σχετικοποιείται και η πίστη αντιμετωπίζεται ως ιδιωτική υπόθεση χωρίς δημόσιο λόγο, ο πιστός καλείται να ζήσει με συνέπεια, χωρίς να συμβιβάζεται με πρακτικές ή νοοτροπίες που αλλοιώνουν το ήθος του. Αυτός ο αγώνας δεν εκφράζεται με αντιπαραθέσεις, αλλά με σταθερή και ήρεμη ομολογία ζωής, που συχνά συνοδεύεται από παρεξήγηση, ειρωνεία ή κοινωνική απομόνωση.

Μια δεύτερη μορφή μαρτυρίου είναι η αντίσταση στην πνευματική αδιαφορία και την εσωτερική κόπωση. Ο σύγχρονος άνθρωπος βομβαρδίζεται από πληροφορίες, εικόνες και απαιτήσεις, γεγονός που οδηγεί συχνά σε απώλεια νοήματος και πνευματική εξάντληση. Ο αγώνας να διατηρήσει κανείς ζωντανή την προσευχή, τη σιωπή, τη σχέση με τον Θεό και τον συνάνθρωπο αποτελεί πραγματική άσκηση. Είναι μαρτύριο γιατί απαιτεί να πάει κανείς κόντρα στο ρεύμα της επιφανειακής ζωής και της διαρκούς κατανάλωσης.

Ιδιαίτερα σημαντική μορφή σύγχρονου αγώνα είναι η μαρτυρία της αγάπης. Η αγάπη σήμερα δεν είναι αυτονόητη· συχνά θεωρείται αδυναμία. Το να συγχωρεί κανείς, να δείχνει κατανόηση, να στέκεται δίπλα στον αδύναμο, στον άρρωστο, στον αποκλεισμένο ή στον διαφορετικό, απαιτεί εσωτερική δύναμη και θυσία. Αυτή η αγάπη, όταν είναι ανιδιοτελής και σταθερή, γίνεται μαρτυρική, διότι συχνά δεν ανταμείβεται και δοκιμάζεται από την αχαριστία ή την αδιαφορία.

Άλλη μορφή σύγχρονου μαρτυρίου είναι η ευθύνη της οικογένειας. Γονείς που αγωνίζονται να αναθρέψουν τα παιδιά τους με αξίες, πίστη και ήθος, μέσα σε ένα περιβάλλον σύγχυσης και αντιφατικών προτύπων, βιώνουν έναν καθημερινό αγώνα. Η πίστη, η υπομονή, η επιμονή στην αγάπη και στον διάλογο συνιστούν

πράξεις μαρτυρίας που οικοδομούν το μέλλον της κοινωνίας.

Τέλος, σύγχρονο μαρτύριο είναι και η ελπίδα. Να συνεχίζει κανείς να ελπίζει όταν όλα γύρω του φαίνονται αβέβαια, να μην παραδίδεται στην απελπισία ή στον κυνισμό, αλλά να εμπιστεύεται ότι ο Θεός ενεργεί ακόμη μέσα στην ιστορία. Αυτή η ελπίδα δεν είναι παθητική αναμονή, αλλά ενεργός στάση ζωής, που μεταμορφώνει τον πόνο σε προσφορά και τον αγώνα σε μαρτυρία πίστεως.

Συνολικά, οι σύγχρονες μορφές μαρτυρίου και αγώνα δεν ζητούν ηρωικές εξάρσεις, αλλά σταθερή και ταπεινή συνέπεια. Είναι ο καθημερινός αγώνας να παραμείνει ο άνθρωπος άνθρωπος, πιστός, ελεύθερος και αγαπών μέσα σε έναν κόσμο που συχνά τον ωθεί στην αποξένωση και την απώλεια του νοήματος.

• Πώς μπορούμε να μεταδώσουμε στα παιδιά μας την ιστορική μνήμη ώστε να γίνει έμπνευση για πίστη και αρετή ;

Η μετάδοση της ιστορικής μνήμης στα παιδιά ως βίωμα αποτελεί μια από τις πιο ουσιαστικές και απαιτητικές παιδαγωγικές και πνευματικές ευθύνες της οικογένειας, του σχολείου και της Εκκλησίας. Δεν αρκεί η γνώση των γεγονότων ούτε η αποστήθιση χρονολογιών· αυτό που ζητείται είναι η εσωτερική πρόσληψη της ιστορίας, ώστε να γίνει πηγή ταυτότητας, έμπνευσης και ήθους.

Κατ' αρχάς, η ιστορική μνήμη μεταδίδεται όταν προσωποποιείται. Τα παιδιά χρειάζονται πρόσωπα και ιστορίες, όχι αφηρημένες έννοιες. Όταν η ιστορία παρουσιάζεται μέσα από τις ζωές ανθρώπων που αγωνίστηκαν, πόνεσαν, πίστεψαν και θυσιάστηκαν, τότε αποκτά ανθρώπινο πρόσωπο και αγγίζει την καρδιά. Οι ήρωες παύουν να είναι μακρινά σύμβολα και γίνονται πρότυπα ζωής, με αρετές, φόβους και αποφάσεις που μπορούν να κατανοηθούν και να μιμηθούν.

Καθοριστικό ρόλο παίζει το προσωπικό παράδειγμα των ενηλίκων. Τα παιδιά μαθαίνουν περισσότερο από ό,τι βλέπουν παρά από ό,τι ακούν. Όταν οι γονείς και οι παιδαγωγοί σέβονται την ιστορία, τιμούν τις επετείους με ουσιαστικό τρόπο, μιλούν με συγκίνηση και αλήθεια για το παρελθόν, τότε η ιστορική μνήμη μεταδίδεται αβίαστα. Αντίθετα, όταν η ιστορία αντιμετωπίζεται επιφανειακά ή αδιάφορα, τα παιδιά την αντιλαμβάνονται ως κάτι ξένο και άνευρο.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η βιωματική προσέγγιση. Η επίσκεψη σε ιστορικούς τόπους, μνημεία και μουσεία, η συμμετοχή σε επετειακές εκδηλώσεις και τοπικά έθιμα, η αφήγηση γεγονότων μέσα από θεατρικό παιχνίδι, μουσική ή εικαστική δημιουργία, μετατρέπουν τη μνήμη σε εμπειρία. Όταν το παιδί «αγγίζει» την ιστορία, αυτή παύει να είναι παρελθόν και γίνεται παρόν.

Σημαντική είναι και η πνευματική διάσταση της ιστορικής μνήμης. Στην ορθόδοξη παράδοση, η μνήμη συνδέεται άρρηκτα με την ευχαριστία και την προσευχή. Όταν

τα ιστορικά γεγονότα εντάσσονται στη λειτουργική ζωή –μέσα από μνημόσυνα, δοξολογίες, εκκλησιαστικές αφηγήσεις– τα παιδιά αντιλαμβάνονται ότι η ιστορία δεν είναι απλώς ανθρώπινο κατόρθωμα, αλλά χώρος συνάντησης του ανθρώπου με τον Θεό. Έτσι, η μνήμη γίνεται πνευματικό γεγονός και όχι απλή πληροφορία.

Παράλληλα, είναι απαραίτητο η ιστορική μνήμη να συνδέεται με το παρόν και το μέλλον. Τα παιδιά χρειάζεται να κατανοούν γιατί η ιστορία έχει σημασία σήμερα: πώς οι θυσίες του παρελθόντος επηρεάζουν τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις ευθύνες του παρόντος. Όταν η μνήμη συνδέεται με σύγχρονες αξίες, όπως η ελευθερία, η δικαιοσύνη, η αλληλεγγύη και η ειρήνη, τότε αποκτά διαχρονικό νόημα.

Τέλος, η ιστορική μνήμη γίνεται βίωμα όταν καλλιεργείται με σεβασμό και αλήθεια, χωρίς υπερβολές ή ιδεολογικές στρεβλώσεις. Τα παιδιά έχουν ανάγκη από μια ιστορία που εμπνέει, όχι που χειραγωγεί. Όταν τους προσφέρεται μια ειλικρινής αφήγηση, που αναδεικνύει τόσο το μεγαλείο όσο και τις δυσκολίες του παρελθόντος, τότε η μνήμη ριζώνει βαθιά και γίνεται σταθερό θεμέλιο ταυτότητας, πίστης και αρετής.

- **Τί θα λέγατε στους Έλληνες για το ερώτημα που θέτουν οι ήρωες του Μεσολογγίου: «Τί θα κάνετε με την Ελευθερία που εμείς κερδίσαμε;»**

Το ερώτημα αυτό δεν είναι ρητορικό· είναι βαθύτατα υπαρξιακό και απευθύνεται στη συνείδηση κάθε Έλληνα. Οι ήρωες του Μεσολογγίου δεν μας ζητούν να τους θαυμάζουμε, αλλά να τους δικαιώνουμε με τη ζωή μας. Μας καλούν να αναλογιστούμε αν η ελευθερία που παραλάβαμε μετατρέπεται σε ευθύνη ή αν εξαντλείται σε δικαιώματα χωρίς υποχρεώσεις.

Η ελευθερία αποκτά αληθινό νόημα όταν συνοδεύεται από ήθος, αλήθεια και αγάπη. Αν τη χρησιμοποιούμε για να διχάζουμε, να αδικούμε ή να αδιαφορούμε, τότε την ακυρώνουμε. Αν όμως τη μετατρέπουμε σε χώρο προσφοράς, ενότητας και πνευματικής καλλιέργειας, τότε τιμούμε τη θυσία εκείνων που την κέρδισαν. Η απάντησή μας στους ήρωες του Μεσολογγίου γράφεται καθημερινά, όχι με λόγια, αλλά με επιλογές ζωής. Ο πνευματικός απολογισμός δεν αφορά το παρελθόν, αλλά το παρόν και το μέλλον. Καλούμαστε να αναρωτηθούμε αν η πίστη μας παραμένει ζωντανή ή αν έχει μετατραπεί σε συνήθεια χωρίς ουσία. Αν η ενότητά μας αντέχει στις δοκιμασίες ή αν διασπάται μπροστά στις δυσκολίες. Αν η ελευθερία μας είναι καρπός συνείδησης ή απλώς απουσία εξωτερικών περιορισμών.

Η Έξοδος του Μεσολογγίου στέκει ως καθρέφτης που αποκαλύπτει την ποιότητα της πνευματικής μας ζωής. Μας καλεί σε μετάνοια, εγρήγορση και ανανέωση της προσωπικής και συλλογικής μας ευθύνης. Να ξαναβρούμε το θάρρος της πίστης, τη δύναμη της αγάπης και τη σοβαρότητα της ελευθερίας. Μόνο τότε η θυσία των Μεσολογγιτών θα συνεχίσει να καρποφορεί μέσα στην ιστορία.